

Intervju med Dalaröbor 1946

I intervjumaterial från 1946, upptecknat av Brita Stjernswärd, Nordiska Museet, kan bl.a. följande läsas om bebyggelsen:

"Gatunamnen här uppkom på doktor Tholanders tid.

En byggmästarfamilj Oden, far och fyra söner, byggde här en massa villor, den s.k. Värmlandstypen, på nedre botten ett stort rum, ett mindre rum, kök och farstu med trappa till övre våningen och uppe ett stort rum i mitten med ett litet rum på vardera sidan samt ett kök, sneda tak över sidorummen. Och så förstås en stor veranda i två våningar.

De bosatte sig här sedan. De bodde på Höjden vid Torsvägen och byggde kvarteren Jollen och Skutan på 70- och 80-talen.

Typiska Värmlandshus är Birger Jarlsvägen 4 och 6 och Götavägen 2.

Wändtland har byggt varmbadhuset och huset vid torget. där läkarmottagningen då låg. (Odensvägen 31) och Krokens villor (vid Kroksbryggan). De var för Stockholmare egentligen; Värmlandsvillorna mera för Dalaröborna själva.

Skola fanns också här, den var i s.k. surmjölkskyrkan en stuga på ett rum och kök, som låg på bokhandelstomten bakom huset.

Societetshuset hyrdes av en klubb. Det var mycket finare ställe än hotellet, så när prinsen var här ute, var de aldrig på hotellet utan på societetshuset han bodde; och där dansades."

"Mina föräldrar bodde här alltid om somrarna. Pappa köpte villa Lovisins där Svedelius bor nu. Den byggdes av en bryggare Dubois som bodde i villan på andra sidan om Kroksbryggan och som köpte vår tomt för att hindra, att där anlades ett bryggeri, som planerats. Från 1884 brukade vi vara här och då minns jag att Baldersvägen II var byggd liksom 13 och 15 s den senare byggde Knut Andersson den store donatorn till Karolinska Institutet m.m.

Vid Torsvägen var det bara skog när vi kom hit och så låg den Lovenska villan där, nr 8 (4). Doktorinnan Hjort köpte tre villor på jordbruksutställning i Stockholm på 1880- eller 90-talet och flyttade hit till Torsvägen.

Baldersvägen 31 var min och min mans villa och 29 min syster Gerdas. Hon hade en annan villa 'uppåt stan' och 29 var hennes sommarnöje, hon byggde till den för att få plats med sin flygel, som hon flyttade med från sin vinterbostad.

Myrslottet kallade vi Villa Kina, där pensionat Melin nu är, för där var så förskräckligt mycket myror, så det var svårt att få det uthyrt därför. Mitt över Vasavägen låg grosshandlare Almqvists, sedan kapten Eks Fridhem med kök och tjänarbostad över gården för att inte tala om deras toilette i samma hus med 7 - 8 sittplatser. Det var mycket fint. Och det fanns akacior och lärkträd m.m. i parken.

Dalarö stilen kan man ju tala om, för de byggde sina villor här själva, snickare voro de flesta som sysslade med byggen, men kallades för byggmästare.

När vi var unga fanns det ett kallbadhus vid tullbryggan och en grosshandlare Tegerström byggde ett kallbadhus."(Agnes Sutthoff, f. Skogman 1874)

"Fläsk-Jonsson", grosshandlare Jonsson byggde husen vid bryggeriet.

Han lade ingen grund, han kapade bara tallarna och så byggdes husen på stubbarna. Åtta kåkar på en vinter smällde han upp vid bryggeriet i Kairo. Där bodde C D af Wirsén. Han, Jonsson, lämnade på entreprenad till knallarna. Det blev ingen av dem som blev Dalaröbo, utan de knatade iväg igen på sina håll." (Henrik Sjöberg)

"Villorna voro i allmänhet vinterbonade på nedre botten och hade kakelugnar och där bodde ägarna själva på vintern, men inga eldstäder fanns i andra våningen, utan där var s.k. kallrum, och inga innanfönster.

Timmerstugorna voro inte varmare." (Agnes Engel, f. 1875)

"När vi byggde om här, så var det av en byggmästare, och betalningen var 25 öre timmen, det var basen det, och den som var under honom hade 20 öre. Det är inte mer än ungefär 50 år sedan (1896) Hagberg hette byggmästare, han var upplänning men gift med en Dalaröflicka.

Ena riktiga lufthuggare var det som kom och byggde uppe vid Torsvägen. Tre villor där hade varit på en utställning och flyttades hit.

Dalmasar kom och lade murar. Mormor hade en dalmas, som gjorde i ordning källaren. Många kom från alla möjliga håll och arbetade här." (Anna Wahlström, f. Dahlgren 1865)

"Byggnadssnickare Hagberg och Oldnarna byggde här, jag tror de var Värmlänningar. Skogalunds-Karlsson på vägen till Stockholm och Eriksson var grundläggare, han kallades för 'Frysen ' för han var så frusen jämt. Grundläggare Lindström kom flyttande hit och byggde egna hus. När Wallenberg byggde i Saltsjöbaden tog de med sig Skogalunds-Karlsson och flera dit. I' (Fru Emma Sjöström, f. Forsberg 1877)

"Dalaröborna arrenderade sina tomter av Berg på Smådalarö på 50 år.

"Vår tomt, Baldersvägen 6, var ju friköpt, men vi skulle lämna vissa kappor vete per år till Berg på Smådalarö. Det kunde vi inte, utan skulle betala vissa kronor om året. Mammans föräldrar, Ekman, ägde stugorna ovanför hotellet, det var s.k. lotstomt och skulle inte betala tomtören, men på 50 år var kontraktet. (Agnes Engel, f. 1875)

Det var olika kontrakt och enligt somliga skulle husen lösas för en skälig penning, enligt andra skulle husen tillfalla Berg utan vidare. Vilde de köpa tomterna begärde han orimligt mycket, på 1920-talet var det många kontrakt som gick ut, det var för alla dem som byggt på 70-talet, och då skulle de flesta få gå ifrån alltihop. Men direktör Tunberg ordnade med värdering av tomterna, så att Bergs inte skulle kunna ta vad som helst.

Brandförsäkringsbolaget Gothia ordnade lån, så att de flesta kunde behålla sina hus och tomter och avbetala." (Agnes Sutthoff, f. Skogman 1874)

Utdrag ur Kulturhistorisk bebyggelseundersökning utförd under tiden 1966-1968 av fil kan Eva Rosander. Undersökningen utförd på uppdrag av Österhaninge byggnadsnämnd, som underlag i stadsplanearbetet för Dalarö.

Utredningen finns i sin helhet att låna på Haninge bibliotek

Ovanstående med reservation för ev. textfel som kan ha uppkommit vid inscanning av boksidorna